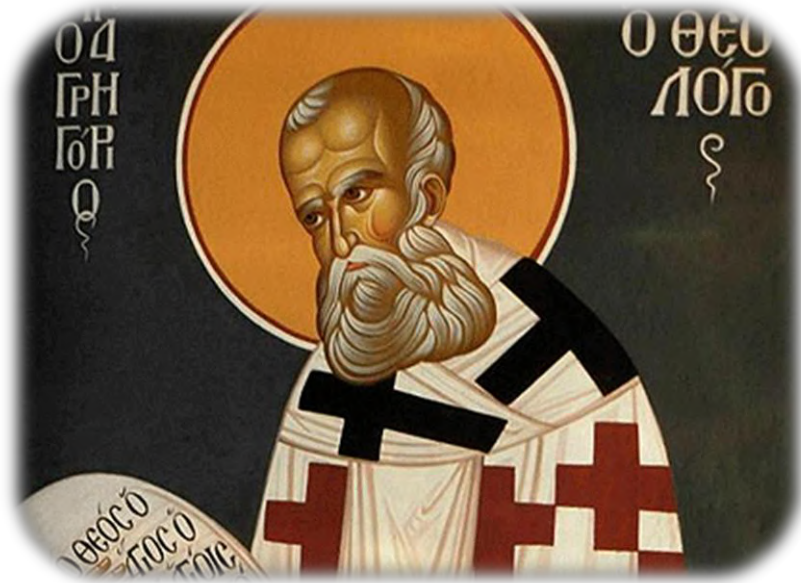

Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος. Ποίοι, πότε και πόσο να θεολογούν

Τις πρωινές ώρες βγήκε από το κελλί του. Φώναξε δύο διάκους και τους μίλησε. Έπρεπε να ειδοποιήσουνε παντού. Το απόγευμα εκείνο θα κήρυττε, φυσικά στην Αναστασία. Οι διάκοι φύγανε αμέσως. Από στόμα σε στόμα η Πόλη έμαθε. Το απόγευμα οι ορθόδοξοι μαζεύτηκαν. Μαζί και μερικοί κακόδοξοι, αρειανοί, πνευματομάχοι και απολιναριστές.

Γέμισε η Αναστασία, πλημμύρισε ο γυναικωνίτης, έξω από το ναό κι άλλος κόσμος.

Καμιά φορά ήρθε και ο Γρηγόριος. Μικρόσωμος σκελετωμένος, λίγο κυρτός, με τα μάτια χαιρετούσε τους πιστούς, του κάνανε διάδρομο να περάσει. Μπήκε στο ιερό Βήμα. Γονάτισε στην άγια Τράπεζα κι έμεινε ακίνητος για λίγα λεπτά. Σηκώθηκε, τράβηξε το βήλο της Ωραίας Πύλης και βγήκε. Στάθηκε στο μεγάλο σκαλοπάτι, κοίταξε με αγάπη το εκκλησίασμα, έδωσε τόνο αυστηρό στη φωνή και άρχισε:

—Αρκετά, το κακό έχει πολύ προχωρήσει. **Πολλοί μιλάνε για τα θεία χωρίς περίσκεψη.** Ενδιαφέρονται μόνο για ωραίες φράσεις, να εντυπωσιάζουν οι λόγοι τους... και να χειροκροτούνται. **Ηδονίζονται με τις λογομαχίες, είναι χειρότεροι κι από τους αρχαίους σοφιστές.**

Πιο κάτω έγινε πιο αυστηρός και, κοιτάζοντας όλους στα μάτια, συνέχισε:

—Μάθατε **όλοι να μιλάτε για όλα κι ως έχετε βουνό την αμάθεια. Το θράσος είναι μεγάλο.** Διδάσκετε χωρίς να γνωρίζετε και το μυστήριο της αλήθειας πέφτει χαμηλά, πέφτει στα μάτια του κόσμου...

Οι πιο τολμηροί κινήθηκαν να τον διακόψουν. Συνηθιζόταν στην εποχή εκείνη να διακόπτουν τον ομιλητή, να του φέρνουν αντιρρήσεις ή να του ζητούν εξηγήσεις. Ήσαν εκεί και «κατάσκοποι», να παίρνουν λόγια κι επιχειρήματα, να τα πηγαίνουν στους αντιπάλους του Γρηγορίου και μάλιστα στον Ευνόμιο, που ζούσε τότε στη Χαλκηδόνα απέναντι από την Πόλη.

—Κάντε υπομονή και μη με διακόπτετε, είπε αποφασιστικά. Θα σάς το πω μια και καλή. **Δεν είναι του καθενός να θεολογεί, να φιλοσοφεί για το Θεό.** Το έργο τούτο ανήκει μόνο σ' αυτούς που είναι είναι δοκιμασμένοι, που έχουνε ζήσει τα θεία πράγματα, που έχουνε καθαρίσει την ψυχή τους από την αμαρτία ή τουλάχιστον αγωνίζονται συνεχώς για την ψυχική τους καθαρότητα. Είναι φοβερά επικίνδυνο να πλησιάζει κανείς τον καθάρo Θεό, χωρίς κι ο ίδιος να είναι καθάρος. Όπως όταν πέσουνε οι καυτερές ακτίνες του ήλιου σε μάτι άρρωστο το μάτι τότε θ' αρρωστήσει περισσότερο. **Προσοχή, λοιπόν, μην επιχειρείτε να θεολογήτε χωρίς προϋποθέσεις. Και η κάθαρση πρώτη προϋπόθεση.**

Το ενδιαφέρον των ακροατών άναψε. Πολλοί θυμώσανε. Και ο Γρηγόριος συνέχισε με τη δεύτερη προϋπόθεση.

—Να θεολογούν εκείνοι που απαλλαχτήκανε από τις καθημερινές επίμοχθες εργασίες. Όσο κανείς αφιερώνεται αποκλειστικά στο έργο της θεολογίας, τόσο περισσότερο πετυχαίνει ως θεολόγος. Είναι να λυπάται κανείς, όταν βλέπει κάποιους από τη μια μέρα στην άλλη να γίνονται θεολόγοι... πέφτουνε το βράδυ να κοιμηθούνε τεχνίτες και ξυπνούνε σοφοί, αυτόχειροτόνητοι θεολόγοι.

Με τα λόγια τούτα, όλοι κατάλαβαν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των πιστών δεν πρέπει να θεολογούν. Και προχώρησε ο κήρυκας στην τρίτη προϋπόθεση:

—Και να μη γίνεται η θεολογία σε οποιουσδήποτε και σε οποιαδήποτε ώρα. Όχι μετά τις διασκεδάσεις και τα θέατρα, τα φαγοπότια και τον ιππόδρομο. Για ν ακούσει κανείς για την αλήθεια χρειάζεται πνευματική προετοιμασία και μάλιστα πολλή.

Έχει κι άλλη μια προϋπόθεση να τους τονίσει:

—Ακόμα, πρέπει να προσέχουμε και τα θέματα της θεολογίας και το βάθος της. Ούτε για όλα πρέπει να θεολογούμε, ούτε να προχωράμε αδιάκριτα σ' όλο το βάθος.

Μόνο ανάλογα με τις πνευματικές μας δυνάμεις και ανάλογα με τη δεκτικότητα των ακροατών, με την δύναμή τους να μας καταλάβουν.

Μικροψίθυροι γίνανε στο ακροατήριο, και ένα σωρό ερωτήσεις έβλεπε στα μάτια τους ο Γρηγόριος.

—Δηλαδή, πάτερ, δε θ' ασχολούμαστε με το Θεό;

—Αντίθετα, φίλε μου, του απαντά ο Γρηγόριος, ν' ασχολείσαι και με το παραπάνω. Αν μπορείς, έχε το Θεό στο νου σου πιο συχνά κι απ' όσο αναπνέεις. Μπορείς; Δε σε συμβουλεύω όμως να θεολογείς χωρίς τις αναγκαίες προϋποθέσεις.

Βαριές οι απαιτήσεις του Γρηγορίου. Αλλιώς είχανε μάθει οι πιστοί. Νιώθανε τανάλια να σφίγγει το λαιμό τους. Και τους έδωσε μια διέξοδο, ν' αναπνεύσουν, γιατί τους ήρθε απότομα:

—Ακούστε, αδελφοί. Καταλαβαίνω. Πολλοί έχετε μεγάλη φιλοτιμία να θεολογείτε, μα δεν έχετε όσο πρέπει τις προϋποθέσεις. Γι' αυτό σάς λέω και τούτο: **Μπορείτε, αν θέλετε, να φιλοσοφείτε και να θεολογείτε για πολλά, όπως για τον κόσμο και τη φύση, για την ψυχή, για την ανάσταση, για την κρίση, για τα πάθη του Χριστού. Γι' αυτά, εάν πείτε κάτι σωστό, θά' ναι χρήσιμο. Αν πάλι κάνετε λάθος, δε θά' ναι επικίνδυνο για τη σωτηρία. Ο λόγος όμως ο απευθείας για τον Πατέρα, τον Υιό και το άγιο Πνεύμα και τη θεία οικονομία είναι η καθαυτό θεολογία, γι' αυτήν χρειάζονται οι δύσκολες προϋποθέσεις. Και θα τα πω τώρα πιο καθαρά: χρειάζεται να' χει κανείς τη θεία έλλαμψη, οποίος την έχει ας προχωρήσει...**

Καμιά φορά τελείωσε η ομιλία. Και οι συζητήσεις αρχίσανε αμέσως. Πώς, γιατί, με τι τρόπο...; Έλεγε ο καθένας το δικό του. Ο Γρηγόριος από το Ιερό Βήμα τα έβλεπε, τα καταλάβαινε, αλλά δεν έκρινε ότι το βράδυ εκείνο έπρεπε να συνεχίσει. Άλλωστε ήτανε φοβερά κουρασμένος.

Πριν αποσυρθεί στο κελλί του, όρισε την ώρα και την ημέρα που θα συνέχιζε για το ίδιο θέμα.

Ήτανε πάλι εν' απόγευμα, πριν δύσει ο ήλιος. Μελιχρή ατμόσφαιρα, όλο θαλπωρή, ο Βόσπορος έστελνε λίγη υγρασία. Περνούσε από την ακρόπολη του Βύζα, των αρχαίων μεγαρέων, προχωρούσε στ' ανάκτορα και τον ιππόδρομο, τρύπωνε στις κιονοστοιχίες του φόρου (αγοράς) του Μεγάλου Κωνσταντίνου κι ελεύθερος έμπαινε στη φυτεμένη αυλή του Αβλαβίου. Εκεί και η Αναστασία, πάλι γεμάτη, μέσα κι έξω. Τώρα έπρεπε ο Γρηγόριος να δώσει ένα σωρό εξηγήσεις για τα προηγούμενα. Έπρεπε να συνεχίσει το λόγο του περί θεολογίας. Έπειτα να προχωρήσει στην Τριαδολογία, ποία είναι η σχέση των προσώπων της αγίας Τριάδας, δηλαδή του Πατέρα, του Υιού και του αγίου Πνεύματος. Είχε προετοιμαστεί, τα είχε σχεδιάσει καλά.

Έκανε το σημείο του σταυρού, γονάτισε δίπλα στην αγία Τράπεζα, προσευχήθηκε λίγη ώρα. Σηκώθηκε αργά και βγήκε στην Ωραία πύλη. Για να υπενθυμίσει —αν και δε χρειαζότανε—συνόψισε με λίγα λόγια την προηγούμενη ομιλία και τόνισε το ρόλο της αγίας Τριάδας. Τους είπε ότι στη θεολογία **ο Πατέρας ευδοκεί, ο Υιός συνεργεί και το Πνεύμα εμπνέει**. Όλα τελικά είναι θεία έλλαμψη. Τα τελευταία τούτα λόγια του φέρανε σύγχυση. Έχασε τον ειρμό, το σχέδιο που είχε ετοιμάσει. Χωρίς να καταλάβει πώς, καρδιά και νους γατζώθηκαν σε ό,τι ο ίδιος τις μέρες εκείνες είχε ζήσει. Τις νύχτες που προσευχότανε και ζητούσε να του δείξει ο Θεός την αλήθεια και πώς να μιλάει γι' αυτήν. Ήσανε βιώματα συγκλονιστικά. Εμπειρίες που δεν τις αντέχει ο νους του ανθρώπου, έπαθε ό,τι και ο Παύλος, που «ηρπάγει εις τρίτον ουρανόν» και είδε αλήθειες άρρητες.

Πίεσε ο Γρηγόριος τον εαυτό του ν' αφήσει τις εμπειρίες του και να προχωρήσει. Μάταια. Τρόμαξε, όταν ένιωσε ότι δεν το μπορεί. Στο ξάστερο μέτωπό του γυάλισαν σταγόνες ιδρώτα. Ούτε μπρος μπορούσε ούτε πίσω. Παραδόθηκε στο βάθος του. Έσκυψε το κεφάλι αριστερά, στην εικόνα του Χριστού, και άφησε το ποτάμι που τον πλημμύριζε να κυλήσει έτσι όπως ερχόταν, άτακτα, αλλά με νερό καθαρό και άγιο:

-Αγωνιζόμουν, αδελφοί. Ασκήτευα και προσευχόμουν. Έκλαιγα και ζητούσα τη χάρη του Θεού να ζήσω την αλήθεια, να γνωρίσω βαθύτερα τη θεότητα για να διδάσκω τα ορθά. Βίαζα τον εαυτό μου ν' ανέβω ψηλά στο

βουνό της θεολογίας, να εισχωρήσω στο πυκνό σύννεφο της αλήθειας. Το ποθούσα αφάνταστα... μα βουνό η αλήθεια!

Όμως εγώ ήλπιζα, γιατί αγαπούσα. Έτρεμα κι αγωνιούσα, γιατί γνώριζα τη μικρότητά μου κι ένιωθα τη μεγαλωσύνη του Θεού. Κι έξαφνα έγινε, αδελφοί μου, έπαθα το γλυκύ και φοβερό. Ενώ ζητούσα κι αγωνιούσα, βρέθηκα μέσα στο σύννεφο, ναι, στο πνεύμα του Θεού... υπήρχα εκεί με το Θεό, ζούσα μ' αυτόν, δεν ένιωθα ύλη και πράγματα κοσμικά, μέσα μου έβλεπα και ζούσα, με νου και καρδιά, ό,τι μπορεί κανείς να ζήσει από τη θεότητα. Δε λέω πως είδα τη θεία φύση, που μένει απρόσιτη και άγνωστη. Όχι... αυτήν μόνο ο Πατέρας, ο Υιός και το άγιο Πνεύμα την βλέπουνε. Είδα τη «δεύτερη φύση», τη μεγαλειότητα του Θεού, τη θεία δηλαδή ενέργεια, τη λάμψη της θείας φύσης, την ακτινοβολία της, που φτάνει στον άνθρωπο, εάν αυτός αγαπά, εάν αγωνίζεται να ελευθερωθεί από τα πάθη. Κι όλα την ώρα τούτη είναι άφατη μακαριότητα... χωρίς όρια η απόλαυση. Βρίσκεσαι, αδελφέ, σε ύψος δυσθεώρητο εκεί πάνω... η θεωρία του Θεού ατέλειωτη και το κάλλος της ατέλειωτο. Κι όλ' αυτά, φίλοι μου, είναι λίγα. Μηδαμινά σε σύγκριση με όσα δε βλέπει ο άνθρωπος στην κατάσταση τούτη, θα' λεγα ότι βλέπει μόνο μικρό απαύγασμα, ενός παμμέγιστου φωτός. Όμως αλλοίμονο σε κείνον που θέλησε ν' ανέβει εκεί χωρίς κάθαρση, χωρίς προετοιμασία. Πέφτει, κατρακυλά κάτω και χάνεται. Για ν' αντικρύσει κανείς εκεί την περίλαμπρη θεότητα, πρέπει να' χει καλά καθαρίσει τα πνευματικά του μάτια, διαφορετικά τυφλώνεται, χάνει κι αυτό που έχει, το φυσικό του φως, Έτσι αλλιώς, εκεί δε φτάνει ο άνετοιμος. Μόνο οι πολύ αγωνιστές. Κι αυτοί πάλι όχι μόνοι τους, αλλά με τη χάρη του ίδιου του Θεού, που έρχεται σε μας από τότε που ενανθρώπησε ο θείος Λόγος. Μόνο έτσι απολαμβάνουμε τη θεία μακαριότητα, μετά την ενανθρώπιση ζούμε σε άλλο βαθμό τις θείες ενέργειες...

Σε λίγο ανέκοψε το λόγο του. Το ακροατήριο του είχε παραδοθεί. Δεν περίμενε τέτοιο ποταμό προσωπικών εμπειριών, θεοπτικών βιωμάτων. Ακόμα και οι κακόδοξοι, που ήσανε παρόντες, νιώθανε κάτι από τις θείες εμπειρίες του ιερού άνδρα να τους αγγίζει. Δεν έπρεπε όμως να προχωρήσει άλλο. Θα ήτανε ασύνετο. Και προσπάθησε με τρόπο να περάσει στο σχέδιο που αρχικά ετοίμασε: Τι γνωρίζουμε, τι δε γνωρίζουμε από το Θεό, πώς εκφράζεται η γνώση αυτή και τα σχετικά. Η ανακοπή του λόγου έκανε να συνέλθουνε λίγο από την έκπληξη και οι ακροατές. Οι πιο ζωηροί, όσων η καρδιά δεν είχε καταφυγεί πολύ, θυμηθήκανε απορίες κι

ενστάσεις. Βρήκανε το κουράγιο την ώρα κείνη να τις ειπούν με συντομία, με δυο λέξεις:

— Μπορούμε, πάτερ, να εκφράσουμε το Θεό; γιατί κάποιοι σοφοί λένε πως όχι...

— Ο Πλάτωνας, τους απαντάει αμέσως, ένας άπ' όσους Έλληνες θεολογήσανε, λέει πως είναι δύσκολο να καταλάβουμε το Θεό κι αδύνατο να τον εκφράσουμε. Αλλά, εάν καταλάβεις κάτι, σίγουρα θα βρεις κάποιο τρόπο να το εκφράσεις, έστω και αμυδρά. Το θέμα είναι, λοιπόν, πώς θα καταλάβεις το Θεό! Από μόνος του ο άνθρωπος δεν μπορεί. Επεμβαίνει όμως ο Θεός και μας φωτίζει, φανερώνει δηλαδή τον εαυτό του με πολλούς τρόπους. Δε φανερώνει όμως ποτέ την ουσία του, αυτή μένει απρόσιτη, γι' αυτήν ποτέ δε μιλάμε στη θεολογία.

Ένας από το ακροατήριο, με φιλοσοφική παιδεία, επεμβαίνει και υπενθυμίζει τους νεοπλατωνικούς:

— Η μέθοδος του αποφαιτισμού, πάτερ, μ' αυτή μπορούμε να γνωρίσουμε το Θεό;

— Όχι, όχι φίλοι μου. Εμείς θέλουμε να ζήσουμε αληθινά το Θεό μας, να τον γνωρίσουμε για να ζήσουμε! Δεν είναι θέμα ζήτησης φιλοσοφικής. Μέθοδο αποφαιτική έχουν οι νεοπλατωνικοί, αλλ' αυτοί δε ζούνε κείνο που επιδιώκουν να γνωρίσουν, γιατί τελικά δε φτάνουνε σε αυτό. Με το να λες τι δεν είναι ο Θεός, δε σημαίνει ότι φτάνεις στο Θεό. Εμείς θέλουμε την αλήθεια που δίνει ζωή, άρα πρέπει να ενωθούμε με την αλήθεια. Δεν μας ικανοποιεί να επισημάνουμε τι δεν είναι αλήθεια. Γιατί αυτό μόνο κάνει ο αποφαιτισμός. Σου λέει μόνο μερικά πράγματα που δεν είναι ο Θεός. Κάτι βέβαια είναι κι αυτό μα όχι εκείνο που ζητάμε. Αν σε ρωτήσει κάποιος, πόσο κάνουνε πέντε και πέντε και συ του απαντήσεις ότι δεν κάνουνε τρία, δεν κάνουνε επτά, δεν κάνουνε οκτώ ή δεκαπέντε κλπ., δεν ικανοποιείς αυτόν που ερωτά. Έτσι και με τον αποφαιτισμό, το να λέμε ότι ο Θεός δεν είναι ύλη, δεν έχει αρχή, δεν έχει τέλος, είναι άρρητος κ.λπ., δεν απαντάμε στη ζήτηση τον Θεού. Κι εμείς πασχίζουμε και πεθαίνουμε για να έχουμε μέσα μας το Θεό, για να τον ζούμε. Με τη δική του χάρη, βέβαια, αλλά ζούμε κι έχουμε την εμπειρία της χάρης του, της ενέργειάς του, όχι της ουσίας του. Γι' αυτό και όλη μας η θεολογία μιλάει κυρίως για το πώς αποκτάμε αυτή την εμπειρία του Θεού, όχι για το τι δεν είναι Θεός. Για να δείτε

και μόνοι σας πόσο μικρής σημασίας είναι ο αποφατισμός, αναλογιστείτε και τούτο:

Για να μπορείς με σιγουριά να πεις ότι ο Θεός δεν είναι ύλη, δεν έχει αρχή κλπ., πρέπει πρώτα να τον έχεις γνωρίσει. Επομένως οι αποφατικές εκφράσεις είναι αποτέλεσμα της αποκτημένης πλέον βίωσης και γνώσης του Θεού, δεν οδηγούν οι εκφράσεις αυτές στη γνώση του Θεού. Χρησιμοποιούν μόνο για τους αρχάριους και συχνά με αυτές δηλώνουμε το δέος μας ενώπιον του Θεού. Ακόμα τις χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε ότι δεν γνωρίζουμε την ουσία του Θεού την οποία όμως ουδέποτε αναζητάμε... Τελείωσε και το λόγο του αυτό. Είχε ξεκαθαρίσει δύο βασικά στοιχεία. Ποιος είναι ο θεολόγος και τι ακριβώς είναι η θεολογία. Τι οφείλει να προϋποθέτει ο θεολόγος και ποια η εσωτερική δομή της θεολογίας. Είναι αλήθεια ότι απ' όσα υψηλά έλεγε ο Γρηγόριος οι πολλοί καταλάβαιναν λίγα. Μα δεν γινόταν διαφορετικά. Θα' δινε ο Θεός, οι πολλοί να ακολουθήσουν τους λίγους. Πάντα έτσι γινότανε και έτσι γίνεται.

Ο Θεός αποκαλύπτει σταδιακά

Το ενδιαφέρον, ιδιαίτερα των μορφωμένων, έγινε πιο έντονο. Μαθημένοι γενικά στην προσκόλληση στο γράμμα της γραφής είχαν καταστήσει σαν τους Ιουδαίους. Αυτοί λατρεύανε το γράμμα και ούτε καν υποπτεύονταν το πνεύμα της Γραφής. Τώρα ο Γρηγόριος δοκιμάζει να τους ανοίξει τα μάτια, να δούμε καθαρά την πορεία της θείας οικονομίας και ιδιαίτερα τη δράση του Αγίου Πνεύματος:

-Δύο ριζικές αλλαγές γίνονται στον κόσμο. Έπειτα ήρθε και Τρίτη. Όλες μοιάζουν με σεισμούς και ταρακούνησαν και μεταμόρφωσαν τον κόσμο. Φυσικά, του Θεού και οι τρεις. Ποιες είναι; Οι δύο διαθήκες και η δράση του Αγίου Πνεύματος από την πεντηκοστή και μετά. Γιατί τις λέω αλλαγές, «μεταθέσεις» και «σεισμούς»; Διότι **στην πρώτη διδάχτηκε ο κόσμος για τον ένα Θεό** και έτσι άφησε τα είδωλα. Δηλαδή με την Παλαιά Διαθήκη αφαιρούνται τα είδωλα, ειδωλολάτρες γίνανε Ιουδαίοι, λατρεύανε τον αληθινό Θεό. Κρατήσανε όμως στις θυσίες ζώων. **Στη δεύτερη ενανθρώπησε ο Κύριος, δίδαξε για τον εαυτό του** και υποσχέθηκε να στείλει το Άγιο Πνεύμα. Αυτά γίνανε στην Καινή Διαθήκη, που με τη σειρά της αφαίρεσε κάτι, κατάργησε τις θυσίες της Παλαιάς Διαθήκης. Τώρα πια το στάδιο της θείας οικονομίας είναι τέλειο. **Ό,τι έδωσε ο Κύριος με την Καινή Διαθήκη είναι οριστικό και αμετάβλητο.** Αυτό που θα' ρθει μετά, με

τη δράση του Αγίου Πνεύματος δεν θα έχει αφαίρεση κάποιου στοιχείου από την Καινή Διαθήκη, ούτε θα είναι αλήθεια νέα, άγνωστη και αντίθετη στην αποκάλυψη του Κυρίου. Στους δύο, λοιπόν σεισμούς είχαμε και αφαιρέσεις, καταργήσεις. **Η Παλαιά Διαθήκη δηλαδή κατέργησε τα είδωλα και η Καινή Διαθήκη κατέργησε τις θυσίες ζώων.**

Οι πιο θερμόαιμοι δεν είχαν υπομονή και είπανε φωναχτά τις απορίες τους:

—Γιατί ο Θεός δεν έκανε την αλλαγή μία και καλή; Και αφού με την πεντηκοστή δεν έχουμε αφαιρέσεις και καταργήσεις τι έχουμε;

Από το σημείο τούτο γινόταν ακόμα πιο δύσκολη η θεολογία. Ο Γρηγόριος, παρά τους δισταγμούς του, προχώρησε. Άλλοι θα καταλάβαιναν και άλλοι όχι. Αυτός έπρεπε να δώσει λόγο, να κοινοποιήσει τη γνώση που έλαβε από το Άγιο Πνεύμα:

—Έχουμε από το Θεό την τακτική αυτή, δηλαδή τη σταδιακή απόκρυψη και φανέρωση της αλήθειας, γιατί ο άνθρωπος είναι και αδύνατος και ελεύθερος. Με μιας δεν μπορούσε να τα καταλάβει και να τα αφομοιώσει όλα. Θα πάθαινε πνευματικό κορεσμό, θα βαρυστομάχιαζε. Δεν θα αφομοιώνε, δηλαδή δεν θα συνειδητοποιούσε την αποκαλυμμένη αλήθεια. Και ως ελεύθερος πάλι, χρειαζότανε χρόνο, προετοιμασία για να δεχτεί ελεύθερα, με τη θέλησή του, όσα του αποκαλύπτονταν σταδιακά. Ο Θεός δεν εξαναγκάζει.

Έπρεπε όμως να τους εξηγήσει και τη διαδικασία που ακολουθείται από την Πεντηκοστή και μετά. Προσπάθησε όσο γίνεται να απλουστεύσει:

—Είπαμε, ότι στην Παλαιά και στην Καινή Διαθήκη έχουμε αφαιρέσεις, καταργήσεις. Εδώ αντίθετα, έχουμε «προσθήκες». Από την Πεντηκοστή και μετά η σταδιακή πορεία της θείας οικονομίας προχωρεί με προσθήκες, όχι πλέον αφαιρέσεις. **Διότι όσα έχουμε στην Καινή είναι γνήσια και οριστικά.** Και για να καταλάβετε την τακτική των προσθηκών σας επισημαίνω τούτο: **Στην Παλαιά Διαθήκη ο Θεός Πατέρας αποκαλύφθηκε με σαφήνεια, «φανερώς» ενώ ο Υιός αμυδρά, ελάχιστα.** Η Καινή φανέρωσε τον Υιό και μόνο «υπέδειξε» τη θεότητα του Πνεύματος. Τώρα όμως το Πνεύμα, που πλέον ενεργεί σε μας, δηλαδή στην Εκκλησία, φανερώνει σαφέστατα ό,τι για το ίδιο το Πνεύμα λέχθηκε στην Καινή, χωρίς να αλλάζει

κάτι από αυτά που λέχθηκαν εκεί. Βλέπετε πώς το φως της Αγίας Τριάδας καταυγάζει την ανθρωπότητα σταδιακά; Με τις προσθήκες έχουμε «προόδους» και «προκοπή» στη θεία δόξα. Αυτό ισχύει και για τους μαθητές του Κυρίου. Σταδιακά δεχτήκανε τον φωτισμό και προοδευτικά καταλάβανε την αλήθεια.

Σε άλλους τα λόγια τούτα φάνηκαν λογικά και σε όλους περίεργα. Δεν είχε και ο Γρηγόριος αυταπάτες. Ανάγκη πάσα να στηρίξει όλα αυτά στη Γραφή. Και το έκανε με σαφήνεια μοναδική, που δεν είχε ξαναγίνει στην Εκκλησία:

—Μην αμφιβάλλετε αγαπητοί μου. Τις προσθήκες, για τις οποίες μίλησα, τις υποσχέθηκε ο ίδιος ο Κύριος. Θυμηθείτε μόνο τι έλεγε στους Αποστόλους όταν πια έφτανε η ώρα των Αγίων παθών του. Και τι ακριβώς τους υποσχέθηκε; Ότι όταν φύγει από τη γη, θα τους στείλει τον Παράκλητο, το Άγιο Πνεύμα. Γιατί; Για να τους ενισχύει, να τους παρηγορεί. Μα και για έναν ακόμη λόγο, πολύ σπουδαίο.

Ο Κύριος τους είπε, ότι έχω κι άλλα πολλά να σας διδάξω αλλά τώρα δεν μπορείτε να τα καταλάβετε. Το Άγιο Πνεύμα που θα στείλω, αυτό θα σας διδάξει και θα σας φωτίσει. Και θα σας εξηγήσει όλα όσα εγώ σας είπα. Αυτό θα σας οδηγήσει σε όλη την αλήθεια (βλέπε Ιωάννου 14, 25-26 και 12-14). Προσέξτε καλά τους λόγους του Κυρίου. Άφησε τους Αποστόλους να καταλάβουν ότι το Άγιο Πνεύμα θα συνεχίσει το έργο του Κυρίου. Δεν θα παρουσιάσει όμως διδασκαλία αντίθετη από του Κυρίου. Θα συνεχίσει στην ίδια γραμμή θα διαφωτίσει εκείνα που λέγονται και αποκαλύπτονται στην Καινή Διαθήκη.

Μία λοιπόν από τις διδασκαλίες – αλήθειες, που ο Κύριος δεν είπε - επεξήγησε στους Αποστόλους, είναι η περί της θεότητας του Αγίου Πνεύματος. Αυτήν μας τη δίνει τώρα με το φωτισμό του το ίδιο το Άγιο Πνεύμα. Μπορεί πρόσφατα και άλλοι να φωτίστηκαν για τη θεότητα του Πνεύματος, μα εγώ θα την ομολογώ πάντα και είμαι έτοιμος να θυσιαστώ για αυτήν, διότι την έχω κυριολεκτικά με «έλλαμψιν» του Αγίου Πνεύματος. Αυτό με οδήγησε κι αυτό μου φανέρωσε τη θεότητά του. Γι' αυτό αδελφοί μου κρατώ τη διδασκαλία τούτη ως δώρο θείο. Μ' αυτήν ζω και μ' αυτήν θα πεθάνω δοξάζοντας και προσκυνώντας τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα που έχουν μία κοινή θεότητα.

Τελείωσε την ομιλία του για το Άγιο Πνεύμα. Έκανε με το παραπάνω το καθήκον του ως διδάσκαλος. Ηρέμησε. Δύο-τρεις ημέρες περάσανε γαλήνιες. Κάτι συνέβη, όμως που δεν το γνωρίζουμε. Κάποιες συζητήσεις, κάτι αντιρρήσεις... και την επόμενη Κυριακή έκρινε ότι πρέπει να επανέλθει στο θέμα της θεολογίας. Ποιος πρέπει να θεολογεί και πότε να θεολογεί (Λόγος Κ').

Έτσι ξανατόνισε στο Ναό της Αναστασίας:

— Αλίμονο σε όποιον θεολογεί χωρίς καθαρότητα και άσκηση. Προσπαθώ, και επιθυμία μου είναι να γίνω μέσα μου πεντακάθαρος καθρέφτης, για να καθρεφτιστεί εκεί ο Θεός, η αλήθεια.

Κι επειδή έβλεπε στο ακροατήριο κάποιον ιδιώτη που χωρίς φόβο μίλαγε για οποιοδήποτε σημείο της αλήθειας, σταμάτησε το λόγο και του είπε:

— Θεε κάποτε και εσύ να γίνεις θεολόγος, φύλαγε τις θείες εντολές, πορέψου εφαρμόζοντας τα προστάγματα του Κυρίου. Και μην ξεχνάς ποτέ, για να ζήσεις τη θεωρία, θα περάσεις από την πράξη. Πρώτα η άσκηση και έπειτα έρχεται η θεοπτία .

Απόσπασμα από το βιβλίο:
Ο ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΣ ΑΕΤΟΣ (ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ)
Του Στυλιανού Παπαδοπούλου